

Ekolojik Tatil Çiftliklerinin TATUTA Projesi Deneyimine İlişkin Örnek Olay İncelemesi

Case Study Related To TATUTA Project Experience of Ecological Holiday Farms

Murat Selim SELVİ*, Dilek DEMİRER**

*Doç. Dr., T. C. Düzce Üniversitesi, Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Akçakoca, 81650 Düzce
E-posta: muratselimselvi@düzce.edu.tr

** Yüksek lisans öğrencisi, T. C. Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konuralp Yerleşkesi, 81620 Düzce
E-posta: dilek.demirer@hotmail.com

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:

Gönderilme tarihi: 8 Ekim 2011
Birinci düzeltme: 21 Kasım 2011
İkinci düzeltme: 5 Mart 2012
Kabul: 9 Mart 2012

Anahtar sözcükler:

Tarım turizmi/çiftlik turizmi,
Ekolojik tatil çiftliği, TATUTA,
Hindiba Pansiyon, ÖZLÜ Ailesi
Çiftliği, Örnek olay.

ARTICLE INFO

Article history:

Submitted: 8 October 2011
Resubmitted: 21 November 2011
Resubmitted: 5 March 2012
Resubmitted: 21 November 2011
Accepted: 9 March 2012

Key words:

Agri-tourism/farm tourism,
Ecological holiday farms, TATUTA,
Hindiba Pension, ÖZLÜ Family
Farm, Case study.

ÖZ

Bu çalışma iki ekolojik tatil çiftliğinin TATUTA projesi uygulamasına ilişkin bir örnek olay incelemesidir. Bu çalışmada Hindiba Pansiyon ve ÖZLÜ Ailesi çiftlik işletmelerinde TATUTA projesinin amacına ne derecede ulaştığı sorgulanmıştır. Araştırma bu yönüyle keşifselidir. Yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi yürütülmüştür. Veriler genelde 26 Ağustos 2011 ve 4 Eylül 2011 tarihinde yapılan görüşme ile toplanmış ve sesli kayıt sistemi kullanılmıştır. Veriler sistematik olarak toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuş; bazı tanımlanamayan kavramlara ilişkin içerik analizi yapılmıştır. Sonuç olarak; gelen gönüllü ve tatilci sayıları oldukça az olup; henüz bir artış yoktur. Herhangi bir ek gelir artışı söz konusu değildir. TATUTA sadece bir çiftlikte organik tarımın tanıtımına yardımcı olmuştur. Yeterli düzeyde bilgi takası da sağlanamamıştır. Buna karşın proje kapsamında şimdiye kadar gelen gönüllü ve tatilciler yerel halkla kaynaşma imkânı bulmuş ve sosyo-kültürel etkileşim içinde olmuşlardır. Doğa sevgisi ve organik ürünlere olan özlem duygularının arttığı gözlenmiştir. Bu araştırma sonucunda TATUTA projesinin söz konusu çiftliklerde henüz amacına tam olarak ulaşamadığı ortaya çıkmıştır. Bunun temel nedenleri, yapılacak diğer araştırmalarla ortaya çıkarılabilir.

ABSTRACT

This paper is a case study analyzing two ecological holiday farms which are parts of the TATUTA project. In this study, to what extent the objectives of the project can be achieved by the Hindiba Pension and the dude ranch of Özlü Family is examined. Hence, this research is heuristic. Semi-structured interviews are conducted as a research method. Data have been collected mostly through the audio recorded interviews that were conducted between 26 August 2011 and 4 September 2011. Data were collected systematically. The received data have been subject to descriptive analysis. Content analysis has been made for some undefinable concepts. As a result, the number of visiting volunteers and vacationers is quite limited and there has been no increase. There is no additional growth in revenue. TATUTA was useful for only one farm in promoting organic farming. There has been no sufficient information exchange either. However within the scope of project, there has been an opportunity of connection between volunteers/vacationers and locals and a socio-cultural interaction has been established. Though, an increase has been observed in love of nature and desire for organic products. According to this research, TATUTA project could not achieved its objectives in these two farms that are subject to the case study. The underlying reasons of this ineffectiveness can be uncovered in further researches.

GİRİŞ

Kırsal turizmin özel bir ilgi şekli olan, bir “niş pazar” özelliği gösteren ve alternatif bir tatil imkanı sunan çiftlik turizmi (Ingram 2002: 1) dünyada pek çok akademisyenin çalışma konusunu oluşturmaktadır (Weaver ve Fennell 1997; Busby ve Rendle 2000; Przebórska 2003). Diğer bazı yazarların çalışmaları ise şu şekilde özetlenebilir: Pina ve Di'az-Delfa (2009), köy ve çiftlik gibi kırsal destinasyonlardaki konaklama evlerinin tipi ve kendine has özelliklerinin turistlerin tercihlerini etkilediğini

vurgulamaktadır. Oppermann (2003), küçük çiftliklerin tüketicilerine yöresel organik ürünler pazarlayan; biyoçeşitlilik bakımından zengin yerler olduğunu belirtirken; Shucksmith ve Rønningen (2011) kırsal sürdürülebilirlikte küçük aile çiftliklerinin rollerine ve sağladığı katkılara dikkat çekmektedir. Tarlak (2007) çiftlik turizminin bölgesel tanıtıma olan etkisinden; Busby ve Rendle (2000), Douglas, Douglas ve Derrett (2001), Coombera ve Limb (2004) ise çiftlik turizmi kapsamında yapılan aktivitelerden bahsetmektedirler. Nickerson,

Black ve Mccool (2001), Amerika'daki küçük aile çiftliklerinin alternatif yatırım amacıyla turizme açıldıklarını ve bunun muhtemel nedenleri üzerinde durmaktadırlar. Klein, Cardenas, Leung ve Sanders (2007) ise çiftliğe gelen ziyaretçilerin çevre üzerindeki olası kirletici ve tahrip edici etkilerine vurgu yapmaktadırlar. Soykan (2003), bazı aktiviteleriyle ön plana çıkarak uzmanlaşmak ve ünlü olmak isteyen özel çiftliklerin olduğunu ve İsviçre, Avusturya, Belçika gibi bazı Avrupa ülkelerinde yalnızca çocukların kabul edildiği "pedagojik çiftliklerin" bulunduğunu belirtmektedir. Ayrıca çiftliklerde ürün geliştirme stratejileri (Adams 2008); çiftliklerin ekonomik yararları (Fleischer ve Tchetchik 2005; McGehee, Kim ve Jennings 2007), çiftlik turizmi pazarlaması (Gossling ve Mattson 2002) ve çiftliklerde çeşitleme (Yang, Cai ve Sliuzas 2010; Brandth ve Haugen 2011; Domenico ve Miller 2011; Su 2011) ile ilgili çalışmalara da rastlanmaktadır.

Özellikle küçük ölçekli aile çiftliklerinin çeşitli projelendirme çalışmaları ile desteklenmesi, çiftliklerin turizme açılmasını kolaylaştırabilir ve teşvik edebilir. Bu projelerden biri "Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası" olarak bilinen ve kısa adı "TATUTA" (Tarım-Turizm-Takas) olan projedir. Bu noktada TATUTA'nın çözüm olup olmayacağı, bu araştırma konusunun seçilmesinde etkili olmuştur. Bu araştırmanın amacı, ekolojik tatil çiftlikleri olan Hindiba Pansiyon Ekolojik Tatil Çiftliği (HPETÇ) ve ÖZLÜ Ailesi Ekolojik Tatil Çiftliği'nde (ÖAETÇ) uygulanan TATUTA projesinin amacına ne ölçüde ulaştığını sorgulamak ve sonuçlarını tespit etmektir. TATUTA projesinin tatil çiftliklerine nasıl bir deneyim kazandırdığı, araştırmanın temel sorununu oluşturmaktadır. Benzer bir çalışma Avusturya'da yapılmıştır. Ingram (2002) derinlemesine yaptığı mülakatlar ile üç çiftlik işletmecisi ve üç ziyaretçinin deneyimlerini ele almaktadır. Diğer bir çalışma ise ABD'de Missouri'de tarım turizmi yapan 164 çiftlik sahibi üzerinde yapılan çalışmadır (Tew ve Barbieri 2011).

Bu çalışmada elde edilen bulgular ve sonuçların konu hakkında ileride oluşturulabilecek kuramsal çalışmalara ve hipotezlerin geliştirilmesine yardımcı olacağı muhtemeldir. Bu çalışma tatil çiftlikleri ile ilgili olarak çalışmak isteyen akademisyenlere kendi çapında bir kaynak teşkil edebilir; sonuçta yerli alanyazındaki kaynak sayısına eklen-

nebilir. Ayrıca bu çalışma Türkiye'de TATUTA projesine dahil olmayan çiftliklerin bir durum değerlendirilmesi yapmasını da sağlayabilir. Araştırmada öncelikle çiftlik turizmi/tarım turizminin tanımı, yapısı ve sınıflamasına ilişkin alanyazından bilgiler verilerek; tatil çiftliklerinin genel özellikleri belirtilmiştir. Daha sonra araştırmaya konu olan TATUTA projesinin anlamı, önemi, amacı ve işleyişi kısaca belirtilmiştir. Çalışmada daha sonra araştırma yöntemine (örneklem seçimi, veri toplama aracı ve özellikleri, veri analizi) ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Güvenilirlik, geçerlilik ve genellemelere ilişkin açıklamalardan sonra bulgular ve analizler yer almaktadır. Bu bölümde gözlem ve görüşmeye ilişkin bulgular ayrıntılı olarak verilmiştir. Araştırmanın son bölümünde, ortaya çıkan sonuçlar yer almaktadır. Araştırmanın sınırlılıkları, uygulayıcılara katkıları ve gelecek çalışmaların yanısıra yine bu bölümde teşekkür kısmına yer verilmiştir.

TEORİK ÇERÇEVE

Tatil Çiftlikleri/Çiftlik Turizmi ve Özellikleri

Kırsal turizm kapsamında "tatil çiftlikleri", "çiftlik turizmi", "tarım turizmi", "çiftliğe dayalı turizm" kavramları aynı anlamda kullanılmaktadır. Çünkü temelinde tarım, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık gibi aktiviteler zorunlu olarak mevcuttur. Irshad'a (2010: 2) göre tarım turizmi, "en temel kırsal turizm şekli" olarak bilinmektedir. Çiftlikler ekonomik amaçlı olarak turizmde çeşitleme yaparak kırsal gelişimde bir katalizör görevi üstlenmektedir (Busby ve Rendle 2000; Nickerson vd. 2001; Sharp-ley ve Vass 2006).

Çiftlik turizmi bilhassa 20. yy'da göze çarpan aktivite alanlarından biri olarak gelişmeye başlamış ve Avrupa'nın pek çok ülkesinde geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Kuzey Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda ve Filipinler gibi ülkelerde çiftlikler profesyonel birliklerle organize edilmektedir. İtalya'da "Agri Tour", Almanya'da "Bauernhofurlaub", İsviçre'de "Bo Po Lantgard" bunlar arasında sayılabilir. İnternetin yaygınlaşmasıyla çiftlik turizmi pazarlaması da küresel boyut kazanmıştır (Gossling ve Mattson 2002). Nilsson'a (2002) göre kırsal turizm, genellikle kırsal çevreye dayanırken; çiftlik turizmi kırsal turizmin bir alt dalı olup çiftliğe ve çiftçiye dayanmaktadır. Bu görüşü Clarke (1999) da desteklemektedir. Fleischer ve Tchetchik

(2005), çiftlik turizminin diğer kırsal turizm işletmelerine göre tarım kültürüne daha yakın olduğunu belirtmektedirler. Przebórska'a (2003) göre çiftlik turizmi, "tarım ya da çiftlik işleriyle ilgili olarak yapılan her türlü turizm ve rekreasyon aktiviteleridir". Tatil çiftlikleri faaliyet halindeki bir çiftlikte ticari olarak turizm aktivitelerinin de entegre edildiği kırsal girişimlerdir (Weaver ve Fennell 1997; McGehee vd. 2007). Girişimci olarak çiftçiler turizme yönelmektedirler (Haugen ve Vik 2008). Ilbery, Bowler, Clarke, Crockett ve Shaw (1998) çiftlik turizminin aslında çiftlik işletmelerinin geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla başlatılan girişimler olduğunu belirtmektedirler. Aynı yazarlar çiftlik turizmini insanları çiftliklere yönlendiren ve çeken alternatif çiftlik girişimi olarak nitelendirmektedirler. Görüldüğü üzere çiftlik turizmi, temelinde tarımsal işlerin yattığı, gerek turistlerin kalabilecekleri konaklama ünitelerine gerekse ziyaretçilerin rahatça dinlenebilecekleri dinlenme tesislerine imkân veren bir girişimcilik şeklidir. Tarım turizmi, faaliyette olan bir çiftlikte ziyaretçileri cezbetmek ve çekmek amacıyla geliştirilen herhangi bir uygulamadır (Barbieri ve Mshenga 2008). Çiftlik turizmi/tarım turizmi, faaliyetteki bir çiftlikte ziyaretçilerin tatil amacına uygun olarak yerine getirdiği çiftlik aktivitelerini açıklamak için kullanılan bir terimdir (Ilbery vd. 1998; Fleischer ve Tchetchik, 2005; Veeck, Che ve Veeck 2006). Kizos ve Iosifides (2007) ise tarım turizmini "kırsal alanlarda tarımla uğraşan insanların, küçük ölçekli aile çiftliklerinin geliştirdiği turistik aktiviteler" olarak tanımlamaktadır.

Barth ve Theis'e (1998) göre, çiftlik işletmeleri kuruluş yerine göre dağlık alanlar, tepelik yerler, deniz kenarı ve doğal park çiftlikleri olarak sınıflandırılabilir. Diğer bir sınıflama şekli ise, çiftliklerin misafirlerine sağladıkları deneyimin yoğunluk derecesidir (örneğin, çiftlik işlerinde çalışma olanağı sağlamak ya da sadece konaklama imkânı sunmak). Bir diğer sınıflama şekli ise sunulan konaklama tipine göredir. Buna göre tatilciler apartman dairesi, tatil evi gibi bağımsız meskenlerde ya da bir evin odalarında kalmaktadırlar. Bunun yanında çadır ve karavan da seçenekler arasındadır. "Daha çok istihdama olanak sağlayan organik tarımın yapıldığı çiftliklerin, bilgili ve yetenekli özel bir kesim için ayrı bir kariyer edinme fırsatı sunduğu, bu konuda oldukça gönüllü oldukları ve çiftlik işlerini çeşitlendirmeye çalıştıkları belirtilmektedir" (Lobley, But-

ler ve Reed 2009). Yazarlara göre organik çiftçilerin kırsal gelişmede daha geniş bir rolü vardır. Alternatif gıda ve yiyecek endüstrisine yeni girişimciye çekilebilir. Küçük pazarlama ağları kurulmak suretiyle, yöresel ürünlerin satışı yapılabilir; böylece yerel ekonomik gelişmeye hatırı sayılır katkılar sağlamak mümkündür. Organik çiftliklerde mevsimlik meyve-sebze yetiştiriciliği, hayvan besleme ve yetiştirme, yöresel gurme zevki yanında geleneksel el sanatları da tecrübe edilmektedir. Coombera ve Limb (2004), çiftlik turizmi kapsamındaki faaliyetleri şu şekilde belirtmektedirler: Konaklama hizmetleri, el sanatları ürünlerinin teşhir ve satışının yapıldığı dükkânlar, çiftlik ziyaretçileri için düzenlenen galeri ve müzeler, rehber eşliğindeki doğa yürüyüşleri, eğitim amaçlı ziyaretler, mevsimlik meyve-sebze yetiştirme ve hasat, ata binme, balık tutma.

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda tatil çiftliklerinin özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

- Tatil çiftlikleri kendine has konaklama üniteleri olan, bunun yanında modern insanın ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde donatılan, olabildiği ölçüde iyi hizmetin verilmeye çalışıldığı yerlerdir.
- Tatil çiftlikleri aile üyelerinin birbirinden kopmayarak birlikte çalışmasına imkan veren, istihdam olanakları da yaratan yerlerdir.
- Tatil çiftlikleri yaban hayatına dayalı aktivitelerin, hizmet ve imkânların olduğu ekolojik ortamlardır.
- Tatil çiftlikleri ekolojik ortamın, mimari yapıların ve geleneksel kültürün korunduğu yerlerdir.
- Tatil çiftlikleri organik usullerle yapılan tarımsal işler ile turizm hizmetlerinin bütünleştirildiği küçük aile işletmeleridir.
- Tatil çiftlikleri yerli ve yabancı konukların günübirlik ya da konaklamalı olarak ziyaret ettikleri ve sunulan yöresel mal ve hizmetlerden yararlanıp satın aldıkları yerlerdir.
- Tatil çiftlikleri tarım ekonomisinde oluşan çeşitli dalgalanmalar karşısında alternatif ek gelir sağlayıcı bir yatırım ve çeşitlendirme örneğidir.
- Tatil çiftlikleri katılımcıların sınırlı sayıda kabul edildiği, taşıma kapasitesinin sürekli gözetildiği, dolayısıyla sürdürülebilir turizmi destekleyen ve yaşıtan yerlerdir.
- Tatil çiftlikleri; ziyaretçilerin bedelini ödeyerek dinlenmek, gezmek ve keşfetmek amaçlı gelebil-

dikleri, ayrıca gönüllülerin gün içinde çiftlik sahipleriyle birlikte çiftlik işlerinde çalışabildikleri yerlerdir. Bu durumda gönüllüler ücret ödemezler.

- Tatil çiftlikleri konukların kır yaşamı hakkında konaklama, yeme-içme çeşit ve usulleri, el sanatları ve folklorik özellikler hakkında ayrıntılı bilgi sahibi oldukları yerlerdir.
- Tatil çiftlikleri mevsimlik meyve-sebze yetiştirme, hayvan besleme, ot toplama, ayıklama, hasat, et, süt, peynir vb. yapımı, doğa yürüyüşleri, ata binme, bisiklet, yüzme, balık avlama, kuş ve bitki inceleme gibi ekolojik aktivitelerin bolca yapılabildiği yerlerdir.
- Tatil çiftlikleri genelde kent yaşamının yıpratıcı ve tükendirici atmosferinden kaçmak isteyen, doğaya özlem duyan kişilerin katıldığı yerlerdir.
- Tatil çiftlikleri özellikle belli bir orandaki yüksek eğitimi ve bilgili, yetenekli kişilerin bilgilerini paylaşabilecekleri yerlerdir. Böylelikle bu kişiler için özel bir kariyer ve uzmanlık alanı fırsatı doğmaktadır.
- Tatil çiftlikleri yaban hayatı ve kırsal yaşamın kentlilerce keşfedildiği, kır ve kent yaşamlarının kaynaştığı; karşılıklı, saygı, sevgi, hoşgörü ve anlayışın egemen olduğu yerlerdir.

TATUTA Projesi

Türkiye’de kırsal alanlardaki çiftlikler özellikle 2002 yılından itibaren tarım turizmi ile ilişkilendirilerek projelendirilmekte ve gittikçe yaygınlaşmaktadır. Özellikle 2004’ten itibaren TATUTA projesi kanalıyla turizme açılan çiftlikler özel ilgi turizmi kapsamında niş pazar özelliği gösterebilir. Türkiye’de ekolojik tarım turizmi yapılan çiftlikler Tablo 1’de verilmektedir.

Projenin Anlamı ve Önemi

TATUTA projesi 12 Ağustos 2002 tarihinde Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği’nin desteği ile 2003 yılından itibaren Türkiye’nin dört bir tarafında uygulanan bir projedir. Projede, ekolojik üretimin teknik, pazarlama, sosyal, çevresel vb. boyutlarında bilgi/ilgi sahibi kişiler, çiftlik ve işletmelerde bilgi, deneyim ve/veya işgüçlerini paylaşırken yiyecek, içecek ve barınma ihtiyaçları çiftlik tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca, gönüllüler hem sosyal bir kaynaşmaya hem de yereldeki ger-

Tablo 1. Türkiye’de Çiftlik Turizmi Yapılan Çiftliklerin Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	Sayı
Akdeniz Bölgesi	16
Batı Karadeniz	7
Doğu Anadolu	5
Doğu Karadeniz	11
Ege Bölgesi	18
Marmara Bölgesi	12
Toplam	69

Kaynak: BUĞDAY, <http://www.bugday.org/tatuta/allFarms.php?lang=TR>, Erişim Tarihi: 15.08.2011.

çek tecrübeye ve bu tecrübeye dayalı bilgiye ulaşmaktadırlar (TATUTA 2011).

Projenin Amacı

TATUTA projesinin ana amacı, Türkiye’deki ekolojik tarım ile geçinen çiftçi ailelerine mali, gönüllü işgücü ve/veya bilgi desteği sağlayarak ekolojik tarımı teşvik etmek ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Tarım turizmi işleyişinde ise amaçlar şu şekilde özetlenebilir (TATUTA 2011):

- Kırsal alanlarda ekolojik tarım yapan aile ve işletmelere ek gelir sağlamak,
- İşgücü temin etmek,
- Ekolojik üretim yöntemleri konusunda karşılıklı bilgi ve deneyim takasını gerçekleştirmek,
- Kültürlerarası alışverişin sağlanmasına katkıda bulunmak,
- Üretici-tüketici arasındaki ilişkilerin şeffaflaşmasına yardımcı olmak,
- Ekolojik yaşam ve karşılıklı sorumluluklar hususunda ortak bilincin geliştirilip güçlendirilmesine katkı sağlamak.

Projenin İşleyişi

TATUTA projesi kapsamında tarım turisti olmak isteyen bir ziyaretçi her çiftliğin kabul dönemlerine göre “konuk” ya da “gönüllü” olarak gitmek istediği çiftliği seçmektedir. Gönüllülerin konaklama ve yeme-içme ihtiyaçları çiftlik tarafından karşılanmakta ve herhangi bir ücret alınmamaktadır. Günlük altı saat tarım ve hayvancılıkla ilgili çiftlik işlerinde çalışmaları yeterli olmaktadır. Böylece gönüllülerle karşılıklı bilgi ve deneyim takası imkânı

doğmaktadır. Konuk olarak çiftliklere gidenler “eko-pansiyon” tarzı konaklama birimlerinde ya da çiftlikte kendilerine ayrılan “misafirhanelerde” kalmaktadırlar. İş yapmak istemeyen bu ziyaretçiler günlük kişi başı 25-75 TL arasında bir bedel ödeyerek tatillerini geçirmektedirler. Konuk ya da gönüllü olarak katılan ziyaretçiler Genç Tur tarafından çiftliklere ulaştırılmaktadır (TATUTA 2011).

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmada iki ekolojik tatil çiftliğinde uygulanan TATUTA projesinin, amacına ne derece ulaşabildiği sorgulanmaktadır. Dolayısıyla araştırmanın amacı, organik tarım yapılan ve bir girişim olarak turizme açılan tatil çiftliklerinin TATUTA deneyimlerini belirlemektir. Bu çalışmada anlamı, amacı, önemi ve işleyişi belirlenen ve formüle edilen bir TATUTA projesi söz konusudur. Başka bir deyişle, bu çalışmada çiftliklerde projenin amaçlarına ne ölçüde ulaşılabilirdiği teyit edilmektedir. Projenin tatil çiftliklerine nasıl bir deneyim kazandırdığı araştırmanın temel sorununu oluşturmaktadır. Araştırmada projenin sonuçlarına ilişkin bazı ipuçlarına ulaşılmaktadır. Elde edilen bulgu ve sonuçlar, TATUTA kapsamında yer alan ve Karadeniz Bölgesi’nde bulunan, tarım turizmi yapılan ekolojik tatil çiftliklerinde yapılacak benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılabilir. Böylelikle TATUTA’nın Türkiye’nin değişik bölgelerindeki benzer ve farklı tarım çiftlikleri için ne anlama geldiği, nasıl etkilerde bulunduğu, amacına ulaşip ulaşamadığı, neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde incelenecek konulara yönelik kısmi kuram ve hipotezlerin geliştirilmesine yardımcı olabilir.

YÖNTEM

Örnek Olay (Durum Çalışması)

Bu çalışma bir “örnek olay incelemesidir” (durum çalışması) (Hancock ve Algozzine 2006; Gerring 2007; Dul ve Hak 2008; Woodside 2010; Mills, Durepos ve Wiebe 2010). Araştırmada iki farklı çiftlik söz konusudur. Her bir çiftlik bir durumdur ve kendi içinde bütüncül olarak ele alınmaktadır. Araştırma bu özelliği ile de “bütüncül çoklu durum deseni” özelliği göstermektedir (Daymon ve Holloway 2005: 108; Yıldırım ve Şimşek 2008: 290-291). Batı Karadeniz Bölgesi’nde, Bolu-Mengen ilçe sınırları içinde yer alan HPETÇ işletmesi ve Düzce

İli Çilimli İlçesindeki ÖAETÇ işletmesi örnek olarak seçilmiştir. Bu seçimde araştırmacıların bölge sınırları içinde yaşamaları, dolayısıyla yöreyi daha önceden bilmesi, tanınması ve yöre hakkında deneyimlerinin olması etkili olmuştur.

TATUTA projesine dahil olup, Türkiye’nin yedi coğrafi bölgesine dağılmış vaziyette olan ekolojik tatil çiftlikleri, evren itibarı ile çok büyüktür. Bu çiftliklerin TATUTA deneyimlerine ilişkin net bulgularının da ortada olmaması, bu araştırmanın örnek olay incelemesi modelinde olmasını gerektirmiştir. Kılınç’a (2007) göre örnek olay çalışmaları belli nokta yargılara varma amacı ile yeni bulgulara ulaşma ve keşfetme açısından büyük önem taşımaktadır. Örnek olay çalışması bu hali ile keşifsel nitelik taşımaktadır. Araştırma sonucunda çiftliklerin TATUTA deneyimine ilişkin açıklayıcı ve tanımlayıcı bilgilere ulaşılmıştır. Böylelikle araştırma tanımlayıcı bir özellik de taşımaktadır. Örnek olay çalışmalarında kişiler, gruplar ya da belli bir durum tarafından oluşturulan ilişkili bir sistem kendi özgün ortamında incelenmekte ve anlaşılmaktadır (Yin 2003: 2; Lodico, Spaulding ve Voegtler 2010). Aynı yazarlara göre, örnek olay bir kişi, grup ya da durumun derinlemesine anlaşılması, bakış açısı kazanılması, süreçlerin incelenmesi ve anlamlarının keşfedilmesine çalışan bir nitel araştırma şeklidir.

Nitel araştırmalarda örnek olaylar, kişisel deneyimler, gözlem (içebakış, iç-gözlem), görüşme, yazılı ve görsel dokümanlar, hayat hikâyeleri gibi pek çok yöntemler kullanılmakta ve bunlardan bazılarının birlikte kullanılması istenmektedir (Denzin ve Lincoln 2005: 4). Bu çalışmada da araştırmacıların “örnek olay inceleme” alanı ile ilgili bilgi ve deneyimlerinin yanı sıra görüşme sürecindeki gözlemleri de veri analizine dâhil edilmiştir. Araştırmacının gözlenen ortama ilişkin düşünceleri ve yorumları bireysel özellikte olsa da nitel araştırmada önemli yer tutar (Yıldırım ve Şimşek 2008: 180).

Veri Toplama Aracı

Örnek olay araştırmaları alan çalışmalarıdır. Kök-lü (2011), alan çalışmalarında görüşme ve katılımlı gözlemin önemli bir yer tuttuğunu ifade etmektedir. Diğer taraftan araştırmacıların durum çalışması yapılan çiftliklerle, daha önceki deneyimlerine kadar uzanan bir etkileşim süreci söz konusudur. Bu süreç görüşme öncesindeki iletişim ve görüşme sırasındaki gözlemi de kapsamaktadır. Bu da ve-

rilerin toplanmasında hem görüşme hem de katılımlı gözlem yöntemlerinin birlikte kullanılmasına zemin hazırlamıştır. Seidman (2006: 23), katılımcı gözlemin görüşmenin doğasında olan veri toplama araçlarından biri olduğunu belirtmektedir. Nitel araştırmalar, araştırmacılara gözlem ve görüşme gibi katılımcılarla yakın temas kurmalarını sağlayan veri toplama yöntemlerini kapsar (Lodico vd. 2010: 143). “Görüşme yoluyla; deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyen hususlar anlaşılabilir” (Yıldırım ve Şimşek 2008: 120). Gerson ve Horowitz’e (2002) göre görüşme, insanların güdülerini, algılarını ve deneyimlerini keşfetmede, ayrıca bu deneyim ve eylemleri açıklamada sistematik bir yöntem sunar. Aynı yazarlar görüşmecilerin gözlem de yapabileceğini ve bu gözlemlerini destekleyici bilgiler toplamada kullanabileceklerini belirtmektedirler. Benzer görüşleri Daymon ve Holloway (2005) de paylaşmaktadır. Hatta bu yazarlara göre, nitel araştırmalarda gözlem metodu nadiren tek başına kullanılmakta ancak sıklıkla görüşmelerle birlikte kullanılmaktadır (s.203). Her iki yaklaşım da araştırmacılara veri toplamada yeni stratejiler formüle etmeye izin vermektedirler. Bu çalışmada, her iki çiftlikten elde edilen verilerin, gözlemden ziyade görüşmeye dayandığı belirtilmelidir (Uzun görüşmeler için bkz. Woodside 2010: 264).

Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış mülakat yöntemine uygun açık uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Bu yöntem görüşmecinin sistematik olarak veri toplaması ve konu dışına çıkarak bazı detaylara inmesini ve esnek sorular sorabilmesini sağlamaktadır (Berg 2001: 70). Gerson ve Horowitz (2002) görüşmenin keşifsel araştırmalarda deneyim ve eylemleri açıklamada sistematik bir yöntem sunduğunu belirtmektedir. Bu yöntem sahip olduğu özellikleri nedeniyle keşifsel araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır (Yüksel ve Yüksel 2004: 154; Daymon ve Holloway 2005: 171). Araştırma konusu ana hatları ile belirlenmiş ve üzerinde odaklanması gereken boyutlar çizilmiştir. Sorular şu şekilde kategorize edilmiştir:

1. Çiftlik sahibi ve pansiyon işletmesine ilişkin sorular
2. Projeye katılma nedenleri, amaçlar ve beklentilere ilişkin sorular
3. Proje öncesi ve sonrası durumla ilgili sorular

4. Projenin işletmecilikle ilgili etkilerini belirlemeye yönelik sorular
5. Genel memnuniyetle ilgili sorular
6. Ziyaretçilere ilişkin sorular

Görüldüğü üzere görüşme soruları sistematik olarak veri toplayabilmek için gruplandırılmıştır. Her bir grupta değişik tipte soruları içeren alt başlıklar mevcuttur.

Temel araştırma problemi şudur: “TATUTA projesi ekolojik tarım çiftliklerine nasıl bir deneyim kazandırmaktadır?”. Bu çerçevede oluşturulan alt problemler de şu şekilde dizayn edilmiştir:

1. TATUTA projesinin tatil çiftliklerine ekonomik katkıları nelerdir? Bu katkılar hangi yollarla yapılmaktadır?
2. TATUTA projesinin tatil çiftliklerine ne gibi sosyal, kültürel ve psikolojik etkileri olmuştur? Bu etkiler nasıl gerçekleşmektedir?
3. TATUTA tarımsal ve ekoloji ile ilgili bilgi ve tecrübe takasını ne ölçüde sağlayabildi? Bu, hangi konularda nasıl ve ne derecede gerçekleşti?
4. TATUTA insanlarda doğa bilinci ve sorumluluğu anlamında neler sağlayabilmiştir?
5. TATUTA kırsal yaşam, organik tarımın zorlukları vb. konularda kentlilerde nasıl bir farkındalık yaratabilmiştir?
6. TATUTA projesinden umulanlar, beklentiler ne ölçüde gerçekleşebilmiştir? Genel memnuniyet oranı nedir?

Görüşme formunda temel soruların yanısıra ekstra sayılabilecek alt kategorilere göre istiflenmiş sorular da kullanılmıştır (Berg 2001: 74-75). Hazırlanan soruların kolay anlaşılabilir (Yıldırım ve Şimşek 2008: 140), alt boyutlara göre odaklanmış (Yıldırım ve Şimşek 2008: 129) ve ana hatlarının belirlenmiş (Daymon ve Holloway 2005: 171) olması kolaylık sağlamıştır. Dolayısıyla elde edilecek veriler alt problemlerle de ilgilidir. Araştırmada verilerin toplanmasında soruların sistematik olarak hazırlanmasına (Weller ve Romney 1988) ve daha sağlıklı sonuçların ortaya çıkmasını sağlamak için görüşme formunun buna göre tasarlanmasına özen gösterilmiştir. Kısa boyutlu olarak hazırlanan gözlem formu içinde yer alan sorular görüşme ile elde edilen verileri destekleyici niteliktedir. Gözlem formundaki sorular genelde çiftlik sahipleri-

nin tutum ve davranışları ile bölge ve ortama ilişkin sorulardır (Örn.: Burası çiftliğe dönüşmeden önce nasıl bir yerdi? Burasını önemli kılan unsurlar nelerdir; tarım mı, pansiyon işletmesi mi, tabiatın kendisi mi?).

Bazı tespitlerde bulunmak üzere 7 Temmuz 2011 tarihinde HPETÇ işletmesine bir inceleme gezisi yapılmıştır. İnceleme gezisi sırasında işletmeci ile yapılması planlanan görüşmenin amacı ve önemi anlatılarak 26 Ağustos 2011 tarihi için randevu alınmıştır (Görüşme alanı ve iletişim biçimi için bkz. Berg, 2001: 84). HPETÇ işletmecisi ile yapılan görüşme, ana hizmet binasında kapalı bir ortamda gerçekleştirilmiştir. ÖAETÇ işletmesi ile telefonla iletişim kurulmuş, görüşmenin amacı ve önemi anlatılarak 4 Eylül 2011 günü saat: 13.00'a randevu alınmıştır. ÖAETÇ işletmecisi ile olan görüşme balkonda gerçekleşmiştir. Her iki görüşme sürecinde de görüşmecilerin dikkat etmesi gereken temel kurallar göz önüne alınmıştır (Berg 2001: 99-100; Seidman 2006: 78-92).

Ön inceleme gezisi sırasında yapılandırılmamış, açıklayıcı, mülakatlarda işe yarayabilecek sorular da tespit edilmiştir. Yapılan bu gezide taslak olarak hazırlanan görüşme formunda yer alan ancak yanlış anlaşılabilir ve yorumlanabilecek ya da uygun olmayan alt konu başlıkları ve bazı sorular revize edilmiştir (bkz. Berg 2001: 80). Ayrıca araştırmacı açısından oldukça önemli görülen kimi soruların alternatif biçimleri ve ayrıntılı bilgi almaya yönelik ek sondalar da oluşturulmuştur (bkz. Yüksel ve Yüksel 2004: 159; Yıldırım ve Şimşek 2008: 132-133). Ek sondalar araştırmacılara görüşme formunda yer almayan bazı ayrıntılı bilgiler sağlamlar (Berg 2001: 70). Bu araştırmada ne, ne tür, hangi, ne kadar, kaç tane gibi sorular da kullanılmıştır (bkz. Yin 2003: 5-6). Yine bu süreçte çiftlik sahibinin demografik özellikleri yanında, çiftlik uygulamalarıyla ilgili öğrenilmiş davranışlarının bilişsel, duyuşsal ve devinışsel boyutlarına ilişkin bilgiler edinilmeye çalışılmıştır. Böylelikle görüşme formunda yer alan soruların daha çok edinilmiş deneyimlere yönelik olmasına dikkat edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 140).

Veri Analizi

Bu görüşmeler yaklaşık bir buçuk saat sürmüştür. Görüşmelerin 120 dakikadan fazla, 90 dakikadan az olmaması belirtilmektedir (Seidman 2006: 20).

Görüşme boyunca görüşme formundaki sorulardan bazıları alınan cevaplardan tatmin olunmadığı için değiştirilmiş ve hatta anlık olarak sorulan ek sordalardan yararlanılmıştır. Veriler görüşme formuna uygun olarak sistematik olarak toplanmıştır. Veriler kısaltılıp özetlenerek daha anlamlı hale getirilmiştir (Berg 2001: 35). Veriler araştırmacıların durum çalışması yapılan alanla ilgili gerek daha önceki bilgi ve deneyimleri gerekse araştırma sürecinde yaptıkları gözlemler de eklenerek betimsel analize tabi tutulmuştur. Görüşmelerde doğrudan alıntılara yer verilmektedir. Bu betimlemeler sistematik olarak açıklanmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2008: 224). Ancak bazı gizli kalan ve anlaşılabilen kavramlar üzerinde kısmen içerik analizi de uygulanmıştır. Nitel araştırmaların analizi, zor, karmaşık, uzun ve zaman alıcıdır; ayrıca öncelikle tümevarımcıdır (Daymon ve Holloway 2005: 232). Örneğin Sırakaya, Sasidharan ve Sonmez (1999) ekoturizm kavramına ilişkin tanımlamalarda içerik analizini kullanmışlardır. Bu çalışmada da içerik analizi yapılırken, araştırma sorularına ilişkin ortaya çıkan bazı cümle ve paragraflar genel bir çerçevede içinde ortak özelliklerine göre ayrılarak kodlanmış ve kavramsallaştırılmıştır. Daha sonra çiftlik sahiplerinden elde edilen bulgular tematik kodlamaya göre düzenlenmiş ve tanımlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2008: 232-237). Bu noktada herhangi bir yorum yapılmadan veriler işlenerek bilgiye dönüştürülmüş; dolayısıyla tanımlayıcı özellik kazandırılmıştır. Elde edilen bazı veriler gerek karşılaştırmalı gerekse bağımsız olarak tablolar halinde belirtilmiştir. İçerik analizi uygulanmasında gözlem ve görüşmelerin sesli kayıt altına alınması da etkili olmuştur. Neuendorf'a (2002) göre içerik analizi, kayıt altına alınan tüm iletişim biçimlerinin gerçek ve sembolik içeriğini sistematik olarak değerlendirmek için kullanılan gözlemsel bir araştırma yöntemidir. Gözlem sırasında elle notlar alınmış; ayrıca ses kayıt cihazı da kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2008: 17). Bazı derinlemesine yapılan açıklayıcı mülakatlar da kayıt cihazlarına alınmaktadır (Oppenheim 2001: 52).

GEÇERLİLİK, GÜVENİLİRLİK VE GENELLEME

Durum çalışma alanı araştırmacılar tarafından bilinen ve tanınan bir bölgedir. Araştırmacılar Bolu ve Düzce il merkezinde yaşamaktadırlar. Örnek olay

incelemesine konu olan HPETÇ ve ÖAETÇ araştırmacılar tarafından daha önceden tecrübe edilen yerlerdir. Böylelikle nitel araştırma sürecinde araştırmacıların harcadıkları zaman, enerji ve katlandıkları diğer zahmet ve maliyetler neticesinde elde ettikleri daha önceki deneyim ve kazanımlarının verilerin analiz sürecine katılmasıyla daha anlamlı sonuçların ortaya çıkması kuvvetle olasıdır.

Bu araştırmada görüşme, gözlem ve araştırmacının durum çalışması yapılan alanla ilgili bilgi ve deneyimlerinden elde edilen veriler söz konusu olduğu için çoklu veri toplama türünden yararlanılmıştır (Darke, Shanks ve Broadbent 1998; Yin 2003; Yıldırım ve Şimşek 2008). Görüşme formundaki alt gruplara ayrılmış sorulara göre elde edilen bulgulardan sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın aşamaları hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Görüşme sırasında alınan bazı ifadelerden olduğu gibi alıntı yapılmıştır. Dolayısıyla bir kanıt zinciri de sağlanabilmiştir. Ayrıca araştırmanın sonucu hakkında çiftlik sahipleri haberdardır. Bu durumda araştırmanın yapı geçerliliğine sahip olduğu belirtilebilir. Belirtilen bu hususlar örnek olay araştırmalarında yapı geçerliliğini artırmak için kullanılan önemli taktiklerdir (Yin 2003: 35; Yıldırım ve Şimşek 2008: 289). Elde edilen veriler sistematik olarak analiz edilmiştir. Araştırmada izlenen süreç açıkça belirtilmiştir. Yapılan yorumlar ve sonuçlar söz konusu örnek olay incelemesi sonucunda ortaya çıkan bulgulara dayanmaktadır. Bu araştırmada araştırma konusuyla genel anlamda ilgili olan ancak örnek olaydaki bulgulara dayanmayan herhangi bir yorum söz konusu olmayıp, araştırmacıların kişisel deneyimleriyle sınırlıdır. Diğer taraftan bu çalışmada ortaya çıkan bulgu ve sonuçların Türkiye'deki tüm tatil çiftliklerine genelleştirilmesi beklenemez. Bu araştırmanın zaten böyle bir amacı yoktur. Bu bulgu ve sonuçlar sadece çiftliklerin kendileri için geçerlidir. Çünkü sosyal olgular ancak kendi ilişkide olduğu ortamda oluşmakta ve şekillenmektedir (Denzin ve Lincoln 2005: 3; Daymon ve Holloway 2005: 167). Her olay kendi ortamında anlamlı ve kıymetlidir. Ortaya çıkan sonuçlardan daha mini ölçekte Batı Karadeniz Bölgesi için genelleme yapma imkânı doğabilir. Çünkü bazı temel hususlar sabit kalmak şartıyla, bölgenin iklim ve bitki örtüsü, sezon yapısı, bölge halkı, ziyaretçi tipolojisi vb. bazı değişkenler diğer işletmeler için de ortak özellikler gösterebilir. Yukarıda

belirtilen tüm hususların araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğine ilişkin kaygıları azaltıcı yönde olduğu belirtilebilir.

BULGULAR VE ANALİZLER

HPETÇ (Hindiba Pansiyon) işletmesi ve ÖAETÇ (Özlü Ailesi Çiftliği) işletmesine ilişkin katılımlı gözlem ve görüşmeye ilişkin elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

Gözleme İlişkin Bulgular

26 Ağustos 2011 tarihinde görüşme yapmak üzere HPETÇ işletmesine gidilmiştir. Çiftlik, Yedigöller yolu üzerinde Mengen'e sekiz km, Zonguldak-Bartın karayoluna üç km uzaklıktadır. Yedigöller, Kartalkaya, Gökgöl Mağarası, Şeker Kanyonu ve Yenice Ormanları gibi görülebilecek yerler çiftliğe 1-2 saatlik mesafededir. Pansiyon ismini "karahindiba" isimli bir bitkiden almıştır. Çiftlik orman içinde sakin bir atmosfere ve yaklaşık üç buçuk dönüm araziye sahiptir. Pansiyon yöreye has mimarisiyle dokuz adet taş ev, üç adet ahşap bungalov ve bir adet hizmet binasından oluşmaktadır. Konaklama üniteleri var olan yapıların restore edilmesiyle oluşturulmakta ya da yöreye uygun malzemelerin kullanımıyla küçük yapılar halinde inşa edilmektedir. "Bu tür çiftlikler, yörenin kırsal ve geleneksel dokusunu kaybetmemiş, gelenek ve göreneklerini sürdüren ve yaşamsal değerlerini bir sonraki nesle aktarabilecek olan çiftliklerdir. Binalar, buldukları yörenin doğal ve kültürel özelliklerini taşıyan, yörenin coğrafik ve iklimsel yapısına uygun olarak tasarlanmaktadır (Yılmaz 2008: 194).

Odalar modern tarzda döşenmiştir. Merkezi sistem kaloriferle ısınmakta, 24 saat sıcak su bulunmaktadır. Girişten sonra sırayla kayın, meşe ve köknar ağaçlarından yapılan evler ve sonrasında hizmet binası kendini göstermektedir. Ana hizmet binasında ortak kullanım alanı olarak şömineli 120 m²'lik bir salon ve bir mutfak bulunmaktadır. Bungalovlar ise HPETÇ'nin içinden geçen küçük derenin diğer tarafında bulunmaktadır. Bu derenin üstünde bir çardak kurulmuş olup, kenarında banklar, salıncaklar ve hamaklar yer almaktadır. Ateş yakmak için özel bir alan ayarlanmıştır. Ayrıca, yörenin zengin bitki örtüsünü içinde barındıran bahçe, büyük beğeni ve övgü toplamaktadır. Ana hizmet binasındaki karşılama odası, güler yüz-

lü ve samimi personel ikramlarda bulunmuştur. İlk birkaç dakika hoş-sohbet yapılmıştır. Daha sonra yavaş yavaş sorulara geçişler yapılmıştır. Coşkun KOÇAK Bey, tüm içtenliğiyle sorulara yanıtlar vermiş; ayrıca Genç Tur ve TATUTA hakkında bilgiler edinmemize de yardımcı olmuştur. Bu çiftlik TATUTA projesine yeni dâhil olan bir işletme olmasına rağmen bu projeye bağlılığı ve devamlılığı hakkındaki görüşleri doğal ve yöresel ürünleri kullanma konusunda bölgeye örnek olacak bir işletme izlenimi yaratmıştır.

ÖAETÇ işletmesi ise Düzce İli, Çilimli İlçesi, Topçular Köyü mevkiindedir. 4 Eylül 2011 tarihinde ÖAETÇ işletmesi ziyaret edilmiştir. Araştırmacılar çiftlik sahibi Hamdi Bey tarafından karşılanmıştır. Her tarafı çiçeklerle dolu olan evin bahçeye bakan geniş balkonuna geçilmiştir. Mülakat öncesinde beş dakikalık genel bir sohbet sonrası sorulara geçiş yapılmıştır. Hamdi Bey bazı soruları sormadan önce bazı bilgileri içtenlikle vermiştir. Ayrıca verdiği ilave bilgiler not alınmıştır. Görüşme Hamdi Bey'e gelen bir telefonla bir süre kesilmiştir. Hamdi Bey telefon görüşmesi sonrasında gelen telefonun da organik tarım yapan bir kişiden, kendisinden bilgi almak amacıyla geldiğini söylemiş; ardından TATUTA projesine girme amacından ve organik tarım çalışmalarından bahsetmiştir.

Görüşmeye İlişkin Bulgular

Görüşme sürecinde elde edilen bulgular ve yapılan analizler aşağıda yer almakta olup; bazı bulgular tablolar halinde sunulmaktadır.

Çiftlik İşletmeleri

HPETÇ işletmecisine göre yöreyi var eden temel unsur, pansiyondan ziyade doğal çekiciliklerdir. Çiftlik daha önce bir tarım alanı iken, mesken olarak kullanılmış; yapılan yatırım ile 1998 yılında işletmeye açılmıştır. Çiftlik TATUTA'ya 2011 Şubat ayında katılmıştır. Çiftlik bir A.Ş.'ye ait olup; beş ortağı vardır. 45 yaşında, bekâr ve üniversite mezunu olan Sn. Coşkun KOÇAK bunlardan biri olup; aynı zamanda çiftliğin kurucusudur. Çiftlikte bekçi ve yardımcı aile, aşçı, temizlik elemanı, tanıtım ve rezervasyon elemanı, muhasebe ve insan kaynaklarından sorumlu bir eleman, kısmî zamanlı çalışan bir garson ve yönetici olmak üzere genellikle toplam 10 kişi çalışmaktadır. Dolayısıyla

bu sayı çiftlikte verilen konaklama ve yiyecek-içecek hizmetlerinin yeterli düzeyde sunulabileceğine ilişkin önemli bir ipucu niteliği taşımaktadır. Rozman, Potocnik, Pazek, Borec, Majkovic ve Bohanec (2009) kırsal kesimde turizm hizmeti veren küçük çiftliklerde sunulan hizmet kalite düzeyinin ziyaret ya da konaklama amaçlı tercihlerde tüketicinin kararını etkilediğini belirtmektedirler. Albaladejo-Pina ve Di'az-Delfa (2009) bu görüşü destekleyerek köy, kasaba, çiftlik gibi kırsal turizm destinasyonlarında konaklama yapılacak evlerin sunduğu imkân ve özelliklerin turistlerin tercihlerini etkileyebileceğini, hatta konaklama hizmetlerindeki kalite düzeyinin kırsaldaki turizmi geliştirebileceğini ifade etmektedir. Çiftlikte genel olarak tarımsal işler ağırlıkta olup, hayvan yetiştirilmemekte; buna karşın bir çok turizme ilişkin aktiviteler yapılabilmektedir (Tablo 2).

Bungalovlarda konaklama, yeme-içme faaliyetleri için kişi başı 50-70 TL ücret alınmaktadır. "Çiftliklerde konaklama üniteleri taşıdığı özelliklere göre değişmekte ve sunulan tüm hizmetler ve organik ürünler çevresel unsurları taşıdığından, tüketicilerin aldığı haz ve zevk devam ettiği sürece hedonik fiyatlandırma söz konusu olabilmektedir. Böylece daha yüksek fiyattan ödeme yapmaya hazır tüketiciler çiftçilerin ek gelirlerini artırmaktadırlar" (Fleischer ve Tchetchik 2005: 495).

ÖAETÇ işletmesi yıl boyu "ziyaretçi" kabul etmektedir. Temmuz-Ağustos ve Eylül ayları ise "gönüllü" kabul dönemleridir. ÖAETÇ işletmesi evlerinin üç odasını TATUTA ziyaretçilerine ayırmak-

Tablo 2. HPETÇ İşletmesinde Yapılan Aktiviteler

1. Tarımsal Aktiviteler				
A-Mevsimlik Yetiştirilen Sebzeleler		B- Mevsimlik Yetiştirilen Meyveler		C-Genel İşler
• domates	• maydanoz	• elma	• kiraz	• ekme
• saltalık	• karalahana	• armut	• dut	• gübreleme
• biber	• marul	• ayva	• üzüm	• sulama
• roka	• kıvırcık	• çilek		• tımar etme
• fasulye	• patlıcan	• erik		• temizleme
• mısır				• hasat
2. Turizm Aktiviteleri				
• meditasyona dayalı eğitim seminerleri	• çadır konaklamalı aile kampları	• mutfak atölyesi	• yaban hayatı gözlemi	
• doğa yürüyüşleri	• kampçılık ve ilk adımlar	• doğa eğitimi	• oriyantiring	
• kuş ve gökyüzü gözlemciliği	• amatör gökbilim geceleri	• doğa fotoğrafçılığı	• belgesel sinema atölyeleri	
• doğa sporu etkinlikleri		• ağaç ürünleri atölyesi		

tadır. Alaturka tuvalet ve şofbenle ısınan, banyosu olan çiftlik evinde aile ile yemek yemek mümkündür. Çiftlikte Hamdi ÖZLÜ, eşi ve küçük kızı olmak üzere toplam üç kişi çalışmaktadır. Çiftlik kendi mülkiyetleridir. Hamdi ÖZLÜ genelde ekolojik yöntemlerle fındık, sebze ve buğday yetiştiriciliği yapmaktadır. Çiftlikte hayvan beslenmemektedir. Temmuz ayında sebze sulama ve bakımı, ağustos ve eylül ayında fındık toplama ve sebze hasadı, yapılan tarımsal işlemlerdir. Domates, biber, patlıcan, mısır, fındık, çilek ve altın çilek yetiştirilmektedir. Konuklardan konaklama, kahvaltı, öğlen ve akşam yemekleri için kişi başı 25 TL alınmaktadır. Gönüllülerden ücret alınmamaktadır. Yaklaşık üç hektarlık tarımsal alanı kaplayan bölgede, çiftlik sahibi Hamdi ÖZLÜ, 2004 yılında TATUTA'ya katılmış ve o günden itibaren işletmeye açılmıştır. Çiftlikler tarımsal faaliyetleri ve turizm aktiviteleri ile TATUTA projesinin amacına uygun bir özellik göstermektedir. HPETÇ işletmesi daha çok tatil dinlenme amaçlı gelen ziyaretçileri ağırlamaktadır. ÖAETÇ işletmesi ise daha çok evde misafir etmek üzere gönüllülerin çalışmak üzere geldiği bir çiftlik özelliğindedir. Oldukça geniş arazide tarım yapılmaktadır.

Projeye Dâhil Olma Nedenleri

“Doğal dengeye saygılı ve doğa sevgisi içerikli bir yapılanmaya gidiyoruz” diyen HPETÇ işletmecisi ile “Organik tarımla uğraştığım için ayrıca bölgeye örnek olmak istedim. Asıl amacım Düzce ve organik tarımın tanıtımının yapılması, bunun yanı sıra TATUTA'nın faaliyetlerinden yararlanmak” ifadelerini kullanan ÖAETÇ işletmecisinin projeye katılma nedenleri aşağıda Tablo 3'te verilmektedir.

Çiftliklerin projeye katılmaları oldukça makul ve haklı sebeplere dayanmaktadır. Ancak ÖAETÇ işletmesi için sadece işin tanıtım boyutu önemli iken HPETÇ işletmesi için TATUTA projesinden beklenen yararlar amaçlanmıştır.

Ekolojik ortamlar turizm endüstrisinin en önemli sermayelerinden biri olup girişimciler için önemli fırsatlar sunmaktadırlar. Ekolojik çiftliklerdeki turizme dayalı çeşitlendirme girişimleri bu fırsatlardan biridir. Sharpley ve Vass'a (2006) göre çiftlikler, turizme dayalı çeşitlendirmeye giderek kırsal gelişmede bir katalizör görevi üstlenmekte ve böylece daha çok konuşulan ve düşünülen bir konu olmaktadır. “Amerika'da ailelerin çoğunluğu alternatif

Tablo 3. TATUTA Projesine Katılma Nedenleri

HPETÇ İşletmesi	ÖAETÇ İşletmesi
<ul style="list-style-type: none"> • Yapılan üretimin ve sunulan hizmetlerin niteliğinin artırılması, • Yöresel ürünlerin misafirlerle paylaşılması ve bu üretimin alt-yapısının iyi anlaşılmasının sağlanması, • Yöreye TATUTA kapsamındaki nitelikli misafirlerin çekilmek istenmesi, • Belli bir müşteri kitlesinin hedeflenmesi, • Gönüllüler aracılığı ile üretimde bulunulması, • Çiftliğin TATUTA standardına getirilmesi, • Benzer çiftlikler ile doğal üretilmiş ürün paylaşımı, • Ek gelir sağlanması, • Bilgi paylaşımı 	<ul style="list-style-type: none"> • Organik tarımın tanıtılması güdüsü, • Projenin sunduğu imkânlardan yararlanma isteği, • Gelen konuklara doğayla iç içe yaşama fırsatı sunulması, • Düzce'nin tanıtımına katkı sağlanması.

yatırım olarak küçük aile çiftlikleri işletmektedir. Birçok çiftçi ve çiftlik sahibi, temel işlerinin yanı sıra çeşitlendirmeye giderek turizme yönelmektedir” (Nickerson vd. 2001: 19). Lee (2005) Tayvanlı çiftçilerin turizme dayalı çeşitlenmeye gitmelerinin temelinde çiftlik gelirlerindeki azalma ve kâr marjlarındaki düşmenin yattığını vurgulamaktadır. “Amerika'daki çiftlik turizmüne yönelmenin muhtemel nedenleri, alanyazına dayalı olarak şu şekilde belirtilebilir (Nickerson vd. 2001: 20-21): Tarım gelirindeki dalgalanma, aile üyeleri için istihdam, ek gelir, devlet tarım programlarının kaybı, turizm pazarındaki ihtiyacı karşılama, vergi teşviki, ziyaretçilerle dostluk kurma ve iyi ilişkiler, ilgi, hobi, çiftlik kaynaklarından daha iyi faydalanmak, diğer tatil çiftliklerin başarılı işletmecilik uygulamaları ve tüketicinin eğitilmesi. Kırsal turizmin önemli boyutlarından biri olan, tüm dünyada başarılı örnekleriyle hızla gelişen ve bir pazar dilimi yaratan “tatil çiftliği” girişimleri kırsal gelişmeye de ciddi katkılar sağlamaktadır. McGehee vd. (2007) çiftlik turizminde ek gelir sağlama, aile üyelerinin çiftlikte kalması, istihdam yaratma, tüketicilerin eğitilmesi kadın ve erkek girişimcilerin ortak amaçları arasında olduğuna işaret etmektedir.

Proje Sonrası Durum

HPETÇ işletmecisi “şu ana kadar gelir kaynaklarımızda belirgin bir artış yaşanmadı. Gelen ziyaretçi sayısında da gözle görülür bir artış yok. Nitelikli personel yok. Pazarlamada bir değişiklik yok. Ancak gönüllülerin katılımıyla iş verimliliği arttırıldı” şeklindeki ifadesiyle tarımsal ürünlerin satışında bir artışın söz konusu olmadığını, gelirlerinde bir

artışın yaşanmadığını belirtmiştir. Şimdiye kadar 5 kişinin gönüllü olarak geldiği belirtilen çiftlikte; bir kişinin 10 gün, iki kişinin 15 gün, diğer iki kişinin de 30 gün kaldığı belirtilmiştir. Kalış sürelerine bakılırsa tarımsal işlemlerle ilgili ciddi bir emek desteği sağlanmıştır. Dolayısıyla işçilik maliyetleri azalmıştır. Odalarda pamuklu malzemelerin kullanıldığı, yiyecek-içecek hizmetlerinin yöresel ve olabildiğince doğal malzemelere dönüştürüldüğü bilhassa ifade edilmiştir. Çiftlik sahibine göre proje kapsamında eğitim çalışması planlanmış ama henüz gerçekleştirilememiştir. Nitelikli personel sorunu bugün halen devam etmektedir. Diğer çiftliklerle herhangi bir çiftçi ağının da şimdiye kadar kurulamadığı ifade edilmiştir.

ÖAETÇ işletmecisi proje sonrasında gelir artışının söz konusu olmadığını, ancak gönüllüler sayesinde iş yükü ve işgücü ihtiyacının azaldığını belirtmiştir. Çiftlik sahibi "çiftliğe yılda ortalama 3-5 kişi gelmektedir (2 kişi konuk olarak, 1-2 kişide gönüllü olarak). Gönüllü olanlar bazen 2-7 gün bazen de 15 gün kalmaktadır). Kendi evimiz olduğu için kalabalık grup kabul edemiyoruz. Konukların da aile olmasını tercih ediyoruz. Ayrıca sadece yaz dönemi misafir kabul ediyoruz" şeklinde ifadelerde bulunmuştur. Ancak şaşırtıcı olan yaklaşık 6-7 senedir proje kapsamında olmasına rağmen gelen gönüllü sayısının henüz olgunluğa ulaşamamış olmasıdır. Çiftliklere gelen gönüllü ve tatilcilere ilişkin istatistik mevcut değildir. Çiftlik sahibi konuklarını yöreye uygun olarak yaptıkları kendi evinde ağırladığından konuk seçiminde bazı kriterlerinin olduğunu, bazen bu kriterlere uygun olmayan konukların geldiğini, onları sadece bir gece konuk edebildiklerini belirtmiştir. Çiftlikler sürdürülebilir turizm anlayışının büyük ölçüde gerçekleştirilebileceği yerlerdir. Çünkü turist ve ziyaretçi sayısı sınırlı sayıda kabul edildiğinden taşıma kapasitesi zorlanmamakta ve dolayısıyla aşırı kullanım ve kirlilik söz konusu olmamaktadır. Bu bulgular ilgili alanyazında desteklenmektedir. Örneğin Shucksmith ve Rønningen (2011), kırsal sürdürülebilirliğin sağlanmasında küçük aile çiftliklerinin sağladığı katkılara dikkat çekmektedir. TATUTA'nın çiftliklerde önemli düzeyde herhangi bir gelir artışına neden olmadığı, gönüllü gelen kişi sayısı az olmasına rağmen sadece işçilik maliyetlerini azaltıcı etki yaptığı ortadadır.

Bilgi ve Beceri Takası

HPETÇ işletmecisine göre, böylesi bir örgütlenmenin içerisinde olmak bazı kural, düzen ve nizamaya uymayı gerektirmektedir. Örneğin atık yönetimi ve tarımsal faaliyetler sırasındaki uygulamalar değişmiştir. Çiftlik sahibi; tohumları zaten yerel halktan temin ettiklerini, gübrelemede kompost çalışması ile doğal gübrelemenin öğrenildiğini, şimdiye kadar sadece peyzaj ve ağaç bilgisi olan iki kişinin geldiğini, bölgedeki diğer çiftlik sahipleri ile herhangi bir çiftçi ağının henüz kurulamadığını belirtmektedir. ÖAETÇ işletmecisi, TATUTA kapsamında gelen ziyaretçilerin teknik bilgi, görgü, beceri ve yeteneklerinden yararlanma imkânı bulamadıklarını, sadece Fransa'dan gelen iki konunun teknik yönden katkılar sağladığını ama büyük çiftlik mantığıyla hareket ettiği için çoğunu uygulayamadıklarını, çiftlikte organik tohum ve gübreleme işlemlerinin tanıtılmasına gayret ettiklerini ifade etmiştir. Brandth ve Haugen (2011) çiftliklerdeki turizme dayanan çeşitlenmenin sadece ekonomik değil sosyal yönlü de olduğunu, eski ve yeni uygulamalarla, yeni bilgi ve yetenekler gerektirdiğinin farkına varılmasıyla çiftçilerin zihniyeti ve kimliği üzerinde önemli etkilerde bulunduğunu ifade etmektedirler. Loblely vd. (2009), organik tarım çiftliklerinde yüksek eğitilmiş, bilgili ve yetenekli kişilerin gönüllü olarak bu işle uğraşmalarının ve bu çiftliklerin daha çok istihdam ve ekonomik gelir yaratmasının, kırsal gelişmeye önemli katkılar sağladığını ileri sürmektedir.

Sosyo-Kültürel Etkileşim

HPETÇ işletmesine gelenler şehrin sıkıntı ve stresinden uzaklaşmak isteyip doğanın içinde olmak isteyenlerden oluşmaktadır. Bu amaçla gelmeyenler bile, buldukları ortamın etkisi ile dinlenmiş ve huzur içinde evlerine dönmektedirler. Çiftlik sahibi bunu şu sözlerle dile getirmiştir: "Ziyaretçilerin çok büyük bir çoğunluğu, hem doğanın içinde olmanın hem de şehir konforu, temiz ve organik yiyecekler yemiş olmanın verdiği rahatlama ile tatillerini yapmışlardır". Çiftlik sahibine göre ziyaretçiler tekrar geleceklerini beyan ederek gitmektedir. Şu ana kadar proje kapsamında çiftçi ailesinin yanında üç kişi kalmıştır. Çiftliğe hem gönüllü hem de ziyaretçi kişiler gelmektedir. Gönüllü ya da ziyaretçi gelenler arasında çocuklu aileler de bulunmaktadır. Çiftliğe gelenler arasında en çok

yazarlar, sanatçılar, spor ve yoga yapan gruplar bulunmaktadır. Çiftlik sahibi "bu kitlelerin çevrelerinden ve referanslarından yararlanıyoruz" sözleriyle en büyük katkıyı bu kesimlerin sağladığını özellikle belirtmiştir. Bu müşteri profilinin ağızdan ağıza yapacakları reklamlar, çiftlikler için önemli etkiler yapabilir. Çiftlik sahibi, misafirlerinin bir kısmının köy halkı ile ilişkiler kurmalarını ve özellikle bayram ve özel gün yemeklerine katılmalarını sağladığını belirtmektedir. TATUTA'nın teşviki ile birlikte, yerel halkla daha çok temas yaşanmakta ve yerel halkın ürettiği doğal malzemelerin kullanımını artmaktadır. Bunun yanında çevredeki yerleşim yerlerinin gezildiği ve kırsal kültürle tanışma fırsatlarının yakalandığı belirtilmiştir. Çiftlik sahibine göre misafirler yöresel yemekleri yapma deneyimi kazanmış ve tatma imkânı bulmuştur. Gelen iki Fransız, ürünlerin pişirilmesine yönelik önerilerde bulunmuş, kendi kültürlerine özgü yemek kültürü aktarmışlardır. Çiftlik sahibi özellikle Büyükelçiliklerden ve üniversitelerden gelen misafirlerinin kendilerine olan övgü ve desteklerini sürdürmekte olduklarını belirtmiştir.

ÖAETÇ işletmecisi farklı insanlar tanıdıklarına ve organik tarımı tanıttıklarına inanmaktadır. Çiftlik sahibi bunu şu sözlerle ifade etmektedir: "Gelenler zaten doğa ve temiz hava için gelmektedirler. Kent yaşamından sıkılıp doğayla iç içe olmak, yediği sebzenin nasıl yetiştirildiğini görmek ve öğrenmek gelenleri mutlu ediyor". Çiftlik sahibi, yanlarına üç kişilik çocuklu ailelerin de kaldığını, gelenlerin daha çok referanslarından yararlandıklarını, genelde gelenlerin sosyal yaşamdan etkilendiğini, güvenilir ve çalışkan kişiler olduğunu, hatta Fransa'dan gelen bir konuğun kendi küçük kızlarının bir senelik okul masraflarını karşıladığını belirtmiştir. Çiftlik sahibi gelen konukların özellikle yöresel yemekleri çok beğendiklerini, İtalyanlarla dil sorunu yaşadıklarını, Fransa'dan dünya turu için gelen bir konuğun ise gönüllü olarak çalıştığını, köy kahvesine gidip, köy halkı ile kaynaştığını sözlerine eklemiştir. "Çiftliklerdeki konukseverlik yerli ve yabancı tatilciler için değişik bir alternatif ve eğlence ortamı yaratmaktadır" (Nickerson vd. 2001: 19). TATUTA'nın daha çok yerel halkla sosyo-kültürel anlamda bir etkileşim olanağı sağladığı ortaya çıkmaktadır. Kültürlerarası etkileşimin en canlı örneklerinden biri, TATUTA sayesinde gerçekleşmektedir. Çünkü her iki işletmede de

bu etkileşim ortamı doğmuştur. Bu ortamlar tüm çiftliklere yayılarak Türkiye'de kırsal turizmin gelişmesine ciddi katkılar sağlayabilir. Tarlak'a (2007) göre, çiftlik turizmi konukseverlik uygulamalarıyla bölgesel tanıtıma da önemli destekler sağlayabilir. Odaların ve yiyecek-içeceklerin paylaşılması, yöresel el sanatlarının nasıl dokunup işlendiğinin turistlere ve ziyaretçilere öğretilmesi, yöresel yiyecek-içeceklerin hangi aşamalardan geçerek yapıldığının tecrübe ettirilmesi, turistlerin kır düğününe davet edilerek yaşayan geleneklerin içine çekilmesi gibi misafirperverliğin birer göstergesi olan bu unsurlar yöre kültürünün tanıtımını sağlayabilir.

Gönüllülerin Tarımsal İş Deneyimleri

HPETÇ işletmesine göre gönüllüler bölgeye özel ilkim koşulları gereği yetiştirilebilen ürünleri görme ve tanıma fırsatı bulmaktadır. Gelen gönüllüler peyzaj düzenlemesi çerçevesinde ağaçların budanması, bahçe, bitki ve çimlerinin organizasyonu çalışmalarında bulunmuşlardır. Ayrıca bu hususta şu ifadeler de önemli görülmüştür: "Gönüllüler bahçede yetişen fasulyelerin toplanması, marulların bakım işleri ve damla sulama ile sulama işlerinde çalışıyorlar. Ayrıca çevrede doğal yolla yetişen meyve ve otlar öğretilmiştir. Meyvelerin toplanması işlemleri de yaptırılmıştır". Çiftlik sahibi gelenlerin bir kısmının tarımsal işlerle ilgili bilgili ve deneyimli, diğerlerinin ise deneyimsiz olduğunu, bu yüzden tarla ve bahçelerde çalışırken kısmen de olsa ürünlere zarar verdiklerini, ama genelde gayretle çalıştıklarını ifade etmişlerdir. ÖAETÇ işletmecisine göre gelenler ekolojik tarım ve doğal yaşam konularında deneyim kazanmaktadır. Çiftlik sahibi gönüllülerin çiftlik deneyimlerini şu sözlerle özetlemektedir: "Bölgede doğal olarak yetiştirilen ürünleri tanıma fırsatı buldular. Domates, biber, fındık, çilek topladılar, seraları gezdiler. Organik tarım hakkında bilgi alarak altın çileğin nasıl yetiştirildiğini öğrendiler. Ürün hasadına yardım ettiler". Görüldüğü üzere TATUTA, gönüllülere yöreye has bazı ürünleri keşfetme fırsatı sunmakta ve bu anlamda amacına hizmet etmektedir.

Kırsal Yaşam Zorluklarının Kentlilerce Anlaşılması

HPETÇ işletmecisi son gelen Fransız çiftin bu konuda sıkıntılar yaşamasına rağmen ellerinden geleni yaptıklarını belirtmiştir. Çiftlik sahibine göre

doğal üretim ve tüketim güdüsü eskiye oranla gittikçe artmaktadır. Ziyaretçiler ve gönüllüler kırsalda yapılan organik üretimin ne şartlarda gerçekleştiğini anlamakta ve şahit olmaktadırlar. ÖAETÇ işletmecisi "Gelenler zorlu yaşam koşullarına alışıyorlar, köy hayatını öğreniyorlar ve bunun yanında doğanın ve temiz havanın tadını çıkartıyorlar" sözleriyle TATUTA'nın kentli ziyaretçiler üzerinde kırsal yaşamla ilgili önemli bir deneyim sağladığını vurgulamaktadır. Kırsaldaki tatil çiftlikleri tarımsal üretimle bütünleşerek turistik tüketicilerine kendi doğal ortamlarında organik olarak yetiştirdikleri ürünleri sunma ve farklı bir tatil deneyimi yaşatma çabası içindedirler. TATUTA ile birlikte tarım turizminin ziyaretçilerine ne tür imkanlar sundukları bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bugünün yeşil tüketicisi doğa dostu ürün üreten işletmeleri tercih etmektedir. Oppermann (2003), küçük çiftliklerin tüketicilerine yöresel ürünler pazarlayabildiğine, ancak tüketicilerin bunun pek farkında olmadıklarına dikkat çekmektedir. Yazar, çiftliklerin kırsal alanların biyo-çeşitliliğine uzunca süre katkıları sağladığına ancak pek çok çiftliğin bunun farkında olmadığını belirtmektedir.

Ekolojik Duyarlılık ve Sorumluluk Bilinci

HPETÇ işletmecisine göre insanların doğaya olan sevgi, saygı ve bağlılık duyguları kırsaldaki çiftliklerin ziyaret edilmesiyle gelişmektedir. Böylece bitki, ağaç ve orman sevgisi eskiye oranla yüksek oranda artmakta; unutulmuş duygular çiftlikler sayesinde yeniden yaşanmaktadır. Çiftliğe gelenler doğal yaşamdan çok, doğa içerisindeki yaşamı hissetmektedirler. ÖAETÇ işletmecisi, insanların doğaya olan sevgi, saygı ve bağlılık duygularının; bitki, hayvan, ağaç ve orman sevgisinin ve konuklara doğal lezzetler sunulmasıyla birlikte doğal üretim ve tüketim güdüsünün eskiye oranla arttığını vurgulamıştır. Tarım çiftlikleri insanların doğaya olan özlemini gidermekte ve daha çevreci olma sorumluluğu yüklemektedir. Buradan da TATUTA'nın amaçlarından birinin daha gerçekleşebildiği anlaşılmaktadır.

Genel Memnuniyet

Bazı olumsuzluklara karşın HPETÇ işletmesi için kısmen bir memnuniyet söz konusudur. ÖAETÇ işletmecisinin amacı organik tarımı tanıtmaktır. TATUTA, çiftliğin bu amacını gerçekleştirmekte-

dir. Neticede tanıtmaya dayalı bir memnuniyet söz konusudur. Özlü ailesi TATUTA projesini sadece çiftliğin tanıtım aracı olarak kullanmıştır. Ancak projenin asıl amacı bu değildir. Söz konusu çiftlikte projenin içeriğine ilişkin bir memnuniyet açıklaması da yapılmamıştır. Her iki çiftlik işletmesi de sonuçta projeye katılmayı her zaman isteyebileceğini, bunu başka çiftliklere de tavsiye edeceğini belirtmektedir. "ABD'nin Missouri eyaletinde, tarım turizmi yapılan toplam 164 çiftliğe yönelik bir anket çalışmasında çiftlik sahiplerinin çoğunluğunun tarım turizmi etkinliklerinden genelde memnun oldukları ve diğer çiftlik sahiplerine tarım turizmine geçiş yapmalarını tavsiye ettikleri ortaya çıkmıştır" (Tew ve Barbier 2011). Ingram (2002), Batı Avustralya'nın Güneybatı Tapestry Bölgesi'nde üç çiftlik sahibine tarım turizmi tecrübesine ilişkin mülakat yapmıştır. Araştırma sonucuna göre çiftlik sahiplerinin böyle bir deneyimden genelde memnun olduklarını ve bu çeşit bir performansı başarıyla gösterdikleri için mutlu olduklarını belirtmişlerdir.

SONUÇLAR

Dünyanın pek çok bölgesinde turistik seyahatlerin kırsal alanlara doğru yöneldiği ve bu trendin artarak devam ettiği bilinmektedir. Kırsal alanlardaki tarım çiftliklerinin çeşitlendirmeye giderek küçük ölçekli turizm yatırımlarına dönüşmeleri, dünyada gittikçe yaygınlaşmaktadır. Avrupa ve Amerika'da gelişmeye başlayan çiftlik turizmi fenomeni, daha çok ekonomik kaygılar nedeniyle gündeme gelmektedir. Pek çok çiftlik bugün dünya listelerine girmek için yoğun çaba göstermektedir. Türkiye'de özellikle Karadeniz bölgesi özellikleri bakımından girişimciler ve ziyaretçiler için alışılmışın dışında turizm ürünü sunmaktadır. Bunlardan biri de bu çalışmaya konu olan ekolojik tatil çiftlikleridir. Hindiba Pansiyon ve ÖZLÜ Ailesi çiftlik işletmelerinin TATUTA projesine katılma nedenlerini, projeden beklentilerinin neler olduğunu ve projenin çiftlik işletmelerine ne gibi katılarda bulunduğunu belirlemeye çalışan bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar, elde edilen bulgular doğrultusunda şu şekilde özetlenebilir:

TATUTA projesi sonrasında henüz ek gelir sağlama imkânı doğmamıştır. Yöresel ürünlerin çiftlik dışına satışı ve pazarlaması henüz söz konusu değildir. Projenin çiftlikteki nitelikli işgücü soru-

nunu çözme sürecinde katkısı olmamıştır. Proje sonrasında gelen ziyaretçi sayısı henüz artmamıştır. Teknik bilgi, yetenek ve beceri takası henüz yerince gerçekleşmemiştir. TATUTA'dan beklenen önemli hususlardan biri de teknik bilgi ve beceri değişiminin yaşanmasıdır. Bu da ancak daha fazla sayıda gönüllünün gelmesi ile mümkün olacaktır. Özellikle tarım ve ziraatle uğraşan eğitilmiş ya da o işi meslek olarak yapan gönüllülerin bu tür çiftliklere çekilmesi, projenin bu amacına ulaşmasına ciddi katkılar sağlayacaktır. Çiftliklerde projenin bu yönü oldukça zayıf durumdadır. Buna karşın; sosyo-kültürel anlamda kentli misafirler ile kırsal toplum arasında bir kaynaşma zemini yakalanmış; misafirlerin yerel halkla olan münasebetleri artarak önemli bir etkileşim zemini yakalanmıştır. Yapılan çiftlik ziyaretleri doğaya dayalı kırsal yaşam hakkında kentlilerin daha bilinçli olmasına katkı yapmaktadır. Kalış süreleri dikkate alındığında gelen gönüllüler ciddi emek desteği vermektedirler. Gönüllüler tarımsal işlerle uğraşarak bilmedikleri deneyimler kazanmışlardır. Kentlilerde organik üretim ve tüketim bilincinin arttığına ilişkin ipuçları elde edilmiştir. İnsanların doğaya olan sevgi ve ihtiyaç güdüleri gittikçe artmaktadır. Hindiba Pansiyon İşletmesi için kısmî bir memnuniyet ortamı hâkimdir. Buna karşın ÖZLÜ ailesinin TATUTA'dan sadece tanıtım amaçlı olarak yararlanması ve sadece bu açıdan bir memnuniyeti söz konusudur. Buna karşın bu çalışmada her iki çiftlik sahibi, diğer çiftliklere TATUTA kapsamına girerek başvuruda bulunmalarını tavsiye etmektedir. Söz konusu çiftlik işletmeleri kendi ilişkili olduğu sistem içinde kendi sosyal olgularını oluşturdukları için araştırmada ortaya çıkan sonuçlar sadece kendileri için geçerli olacaktır. Bununla beraber diğer şartlar sabit kalmak şartıyla daha mini düzeyde Batı Karadeniz Bölgesi'nde olabilecek aynı türdeki diğer çiftlik işletmeleri için de bazı genellemeler yapma imkânı olabilir.

TATUTA projesi yürütücülerinin, daha fazla gönüllü ve tatilcinin bu tür çiftliklere gönderilebilmesi için, çiftlik sahipleri ve Genç Tur temsilcilerinin de katılacağı periyodik aralıklarla yapılacak toplantılar düzenleyerek bir dizi kararlar almaları gerekmektedir. Türkiye'de kırsal turizm konusunda yapılacak çalışmalar daha çok çiftlik turizmini geliştirmeye yönelik olmalıdır. TATUTA projesinin uygulandığı çiftliklerin satışı ve pazarlaması süre-

cinde ilgili ve sorumlu olanlar, daha etkin kampanyalar düzenleyebilirler.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI, UYGULAYICILARA KATKILARI VE GELECEK ÇALIŞMALAR

Bu çalışma mali kaynak ve zaman elverişli olmadığı için sadece Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan iki çiftlikte yürütülmüştür. Hindiba Pansiyon çiftlik işletmesinin TATUTA projesine geçişi oldukça yenidir. Dolayısıyla elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlar şu ana kadar olan zaman dilimi için geçerlidir. Doğal olarak elde edilen bulgular bir çiftlik işletmesi için başlangıçta makul düzeyde bir tatmin duygusu oluşturmayabilir. TATUTA'nın bir çiftlik işletmesine yapacağı katkılar orta ve uzun vadede ortaya çıkacaktır. Bu bulgular projenin başlangıç safhası için girişimcilere bir fikir vermesi bakımından önemli görülebilir. Projenin çiftlikte uygulanması beklenerek ileriki dönemlerde bu çalışmalar tekrarlanabilir. Belki o zaman TATUTA'nın Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir tarım çiftliğindeki tam ve gerçek etkisi belirlenebilir. ÖZLÜ ailesi tatil çiftliği sadece kendi evinde sınırlı zamanda ve sayıda gönüllü kabul eden bir özellik arz etmektedir. Dolayısıyla elde edilen bulgular sadece kendisi için geçerli olacaktır. Bu araştırma TATUTA projesine dahil olan tarım çiftliklerinde ne tür değişimlerin ve gelişmelerin yaşandığına dair organizasyon sorumlularının sıklıkla durum kontrolleri yapması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Proje yürütücülerinin çiftliklerle olan ilişkilerinin daha aktif ve sürekli olması gerektiği açıktır. Bu çalışma diğer tarım çiftliklerinin kendi zayıf ve güçlü yanlarını değerlendirip TATUTA'ya katılma konusundaki karar verme sürecini etkileyebilir. Araştırmacıların coğrafi bölgelerle ilgili durum çalışmalarında daha önceden kazanılmış bilgi ve deneyimlerinin olması nitel araştırmalarda avantaj sağlayabilir. Durum çalışması yapılan alanda daha önceden yaşanan deneyim ve gözlemlerin yarı yapılandırılmış mülakat ile elde edilen verilere eklenerek, verilerin bilgiye dönüşmesine, dolayısı ile konu hakkında ileride oluşturulabilecek kuramsal çalışmalara ve hipotezlerin geliştirilmesine yardımcı olacağı muhtemeldir. Diğer taraftan başka akademisyenler için konu ayrı bir uzmanlık alanı olarak görülebilir. Bu çalışma zaman, enerji ve para olanakları elverdiği ölçüde Karadeniz Bölgesi'nde

yer alan tüm ekolojik tatil çiftlikleri için yapılabilir. Hatta daha da geniş tutularak Türkiye’de TATUTA’nın uygulandığı tatil çiftlikleri genel bir değerlendirmeye alınabilir. Böylece projenin hangi bölgelerde amacına daha çok ulaşabildiği, ne tür çiftlikler üzerinde ne kadar etkili olabildiği, çiftliklerin ne tür sorunlarına projenin nasıl çözümler üretebildiği konusunda daha açıklayıcı bilimsel verilere ulaşılabilir. Ekolojik yaşam biçimi, tarım turizmi, kırsal ve kentli toplumlar arasındaki sosyal etkileşim gibi konularda bu tür projelerin etkinliği araştırma konusu yapılarak, kırsal kalkınmada turizmin hangi boyutlarının modellenebileceği ve katkı sağlayabileceği kestirilebilir. Türkiye’de tarım turizmi yapılabilecek çiftliklerin ekonomik ve sosyo-kültürel yararları, çiftlik ziyaretçileri açısından çiftlik ürünlerinin imaj, markalama gibi pazarlama yönleri, ayrı birer çalışma konusu yapılabilir. Ziyaretçilerin çiftliklere ilişkin seyahat motifleri, beklentileri, hizmet algılamaları gibi konular da özel çalışma konusu olabilir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada birincil verilerin toplanması için araştırmacıları çiftliğine kabul ederek, görüşme yapmayı kabul eden; hiç tereddütsüz ve samimi olarak tüm sorularımızı içtenlikle cevaplayan Hindiba Pansiyon çiftlik işletmesinden Sn. Coşkun KOÇAK ve ailesine, ÖZLÜ ailesi çiftliğinden Sn. Hamdi ÖZLÜ ve ailesine son olarak Genç Tur TATUTA Gönüllü Koordinatörü Sn. Zafer YILMAZ’a teşekkürü bir borç biliriz.

KAYNAKÇA

- Adams, B. (2008). *The New Agritourism. Hosting Community and Tourists on Your Farm*. California: Auburn, State of New World Publishing.
- Albaladejo-Pina, I. P. ve Di’az-Delfa, M. T. (2009). Tourist Preferences for Rural House Stays: Evidence From Discrete Choice Modelling in Spain, *Tourism Management*, 30 (6): 805-811.
- Barbieri, C. ve Mshenga, P. M. (2008). The Role of The Firm and Owner Characteristics on The Performance Of Agritourism Farms, *Sociologia Ruralis*, 48 (2): 166-183.
- Berg, B. L. (2001). *Qualitative Research Methods for The Social Sciences*. Allyn and Bacon, Boston.
- Brandth, B. ve Haugen M. S. (2011). Farm Diversification Into Tourism-Implications For Social Identity?, *Journal of Rural Studies*, 27 (1): 35-44.
- BUĞDAY (2011), Ekolojik Tüm Çiftlikler, Erişim Tarihi: 15.08.2011. <http://www.bugday.org/tatuta/allFarms.php?lang=TR>, adresinden derlenmiştir.

- Busby, G. ve Rendle, S. (2000). The Transition From Tourism on Farms to Farm Tourism, *Tourism Management*, 21(6): 635-642.
- Clarke, J. (1999). Marketing Structures For Farm Tourism: Beyond The Individual Provider of Rural Tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 7(1): 26-47.
- Coombera, L. ve Limb, C. (2004). Farm Tourism: A Preliminary Study Of Participants’ Expectations And Perceptions of Farm Tours, Erişim Tarihi: 10.11.2011, <http://wenku.baidu.com/view/910eca35a32d7375a4178037.html> adresinden alınmıştır.
- Darke, P., Shanks, G. ve Broadbent, M. (1998). Successfully Completing Case Study Research: Combining Rigour, Relevance and Pragmatism, Wiley Online Library, *Info Systems Journal*, 8 (4): 273-289.
- Daymon C. ve Holloway I. (2005). *Qualitative Research Methods in Public Relations and Marketing Communications*. New York: Routledge, Taylor and Francis.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2005). Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research, İçinde. 3. Baskı. N. K. Denzin ve Y.S. Lincoln, (Editörler), *The Sage Handbook of Qualitative Research*, (ss. 651-679), California: Sage Publications, Inc.
- Domenico, M. L. ve Miller, G. (2011). Farming and Tourism Enterprise: Experiential Authenticity in The Diversification Of Independent Small-Scale Family Farming, *Tourism Management*, Baskıda, Corrected Proof, Erişim Tarihi: 09.04. 2011, 1-10.
- Douglas, N., Douglas, N. ve Derrett, R. (2001). *Special Interest Tourism*. Milton-Australia: John Wiley and Sons.
- Dul, J. ve Hak T. (2008). *Case Study Methodology in Business Research*. Oxford: Butterworth-Heinemann Linacre House, Jordan Hill.
- Fleischer A. ve Tchetchik, A. (2005). Does Rural Tourism Benefit From Agriculture? *Tourism Management*, 26 (4): 493-501.
- Gerring, J. (2007). *Case Study Research, Principles and Practices Cambridge University Press*. The Edinburgh Building, Cambridge
- Gerson, K. ve Horowitz, R. (2002). Observation and Interviewing: Options and Choices in Qualitative Research, İçinde T. May (Editör), *Qualitative Research in Action*, (ss. 199-224), London: Sage Publications.
- Gossling, S. ve Mattson, S. (2002). Farm Tourism in Sweden: Structure, Growth and Characteristics, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 2 (1): 17-30.
- Hancock, D. R. ve Algozzine, B. (2006). *Doing Case Study Research, A Practical Guide for Beginning Researchers*. New York: Teachers College Press.
- Haugen, M. S. ve Vik, J., (2008). Farmers As Entrepreneurs: The Case Of Farm-Based Tourism, *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 6 (3): 321-336.
- Ilbery, B., Bowler, I.; Clarke, G.; Crockett, A. ve Shaw A., (1998), Farm-Based Tourism As An Alternative Farm Enterprise: A Case Study From The Northern Pennines, England, *Regional Studies*, 32 (4): 355-365.
- Ingram, G. (2002). Motivations of Farm Tourism Hosts And Guests in The South West Tapestry Region, Western Australia: A Phenomenological Study, *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 2 (1): 1-12.
- Irshad, H. (2010). Rural Tourism, An Overview, Erişim Tarihi: 04.09.2011, [http://www1.agric.gov.ab.ca/\\$Department/dept-docs.nsf/all/csi13476/\\$FILE/Rural-Tourism.pdf](http://www1.agric.gov.ab.ca/$Department/dept-docs.nsf/all/csi13476/$FILE/Rural-Tourism.pdf), adresinden alınmıştır.

- Kılınc, O. (2007). Vaka Çalışmalarında Kavramsal Çerçeve Oluşturma ve Tanımlar, İçinde: A. Yüksel, B. Mil ve Y. Bilim (Editörler), *Nitel Araştırma*, (ss. 183-192), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kizos, T. ve Iosifides, T. (2007). The Contradictions of Agrotourism Development in Greece: Evidence From Three Case Studies, *South European Society and Politics*, 12 (1): 59-77.
- Klein, C., Cardenas, D., Leung, Y. F. ve Sanders, S. (2007). Sustainable Farm Tourism: Understanding and Managing Environmental Impacts of Visitor Activities, 45 (2), Erişim Tarihi: 20.08.2011, <http://www.joe.org/joe/2007april/rb2.php> adresinden alınmıştır.
- Köklü, N. (2011). Örnek Olay Çalışma Metotları, (ss.771-779) (07.08.2011). <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/491/5792.pdf>, adresinden alınmıştır.
- Lee, M.H.(2005). Farm Tourism Cooperation in Taiwan, İçinde D. Hall, I. Kirkpatrick ve M. Mitchell (Editörler), *Rural Tourism and Sustainable Business, Aspects of Tourism*: 26, (ss. 201-224), Toronto: Channel View Publications,
- Lobley, M., Butler, A. ve Reed, M. (2009). The Contribution of Organic Farming to Rural Development: An Exploration of The Socio-Economic Linkages of Organic and Non-Organic Farms in England, *Land Use Policy*, 26 (3): 723-735.
- Lodico, M.G., Spaulding, D.T. ve Voegtler, K.H. (2010). *Methods in Educational Research, From Theory to Practice*. 2. Baskı. San Francisco: John Wiley & Sons, Inc. Jossey-Bass A Wiley Imprint.
- McGehee, N.G.; Kim, K. ve Jennings, G. R. (2007). Gender and Motivation For Agri-Tourism Entrepreneurship, *Tourism Management*, 28 (1): 280-289.
- Mills, A.J., Durepos, G. ve Wiebe, E. (2010). *Encyclopedia of Case Study Research*. Sayı: 1&2, California:Sage Publication Inc.
- Neuendorf, K. A. (2002). *The Content Analysis Guidebook*. California: Sage Publications Inc, International Educational and Professional Publisher.
- Nickerson, N. P., Black, R. J. ve Mccool, S. F. (2001). Agritourism: Motivations Behind Farm/Ranch Business Diversification, *Journal of Travel Research*, 40 (1): 19-26.
- Nilsson, P. A. (2002). Staying on Farms, An Ideological Background, *Annals of Tourism Research*, 29(1): 7-24.
- Oppenheim, A.N. (2001). *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*. New Edition, London. Continuum.
- Oppermann, R. (2003). Nature Balance Scheme For Farms-Evaluation of The Ecological Situation, *Agriculture, Ecosystems and Environment*, 98 (3): 463-475.
- Przezbórska, L. (2003). Relationships Between Rural Tourism and Agrarian Restructuring in A Transitional Economy: The Case of Poland. İçinde: D. Hall, M. Mitchell, and L. Roberts (Editörler), *New Directions in Rural Tourism* (ss. 203-222). Aldershot: Ashgate.
- Rozman, C., Potocnik, M., Pazeck, K., Borec, A., Majkovic, D. ve Bohanec, M. (2009). A Multi-Criteria Assessment Of Tourist Farm Service Quality, *Tourism Management*, 30 (5): 629-637.
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as Qualitative Research, A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences*. 3. Baskı. New York: Teachers College Press.
- Sharpley, R. ve Vass, A. (2006). Tourism, Farming and Diversification: An Attitudinal Study, *Tourism Management*, 27 (5): 1040-1052.
- Shucksmith, M. ve Rønningen, K. (2011). The Uplands After Neoliberalism? The Role Of The Small Farm In Rural Sustainability, *Journal of Rural Studies*, 27 (3): 275-287.
- Sirakaya, E., Sasidharan, V. ve Sonmez, S. (1999). Redefining Ecotourism: The Need for a Supply-side View, *Journal of Travel Research*, 38 (2): 168-172.
- Soykan, F. (2003). Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi, *Ege Coğrafya Dergisi*, 12, 1-11.
- Su, B. (2011). Rural Tourism in China, *Tourism Management*, 32 (6): 1438-1441.
- Tarlak, Ş. (2007). Mumcular'da Kırsal Turizm Modeli, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Planlama Projesi VI Dersi Çalışması, İzmir. Erişim Tarihi: 18.08.2011, <http://www.belgeler.com/blg/292q/mumcularda-kirsal-turizm-modeli>, adresinden alınmıştır.
- TATUTA, (2011). TATUTA Projesi, Amacı, Sistemi ve İşleyişi, Erişim Tarihi: 02.07.2011, <http://www.bugday.org/portal/projeler.php?pid=41>, adresinden alınmıştır.
- Tew, C. ve Barbieri, C. (2011). The Perceived Benefits of Agritourism: The Provider's Perspective, Article in Press, *Tourism Management*, (08.02.2011): 1-10.
- Yang Z., Cai, J. ve Sliuzas, R. (2010). Agro-Tourism Enterprises As A Form of Multi-Functional Urban Agriculture For Peri-Urban Development in China, *Habitat International*, 34 (4): 374-385.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 6. Baskı, Ankara: Seçkin Kitapevi.
- Yılmaz, H. (2008). Turizm Çeşitlendirmesi Kapsamında Ekoturizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye'deki Tatil Çiftliklerine Yönelik Swot Analizi, (*Basılmamış Doktora Tezi*), Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research, Design and Method*. 3. Baskı. *Applied Social Research Methods Series Sayı: 5*. California: Sage Publications Inc, Beverly Hills.
- Yüksel, A. ve Yüksel, F. (2004). *Turizmde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- Weller, S. C. ve Romney, A. K. (1988). *Systematic Data Collection, Qualitative Research Methods*. Cilt: 10, California: Sage Publications Inc, Beverly Hills.
- Weaver, D. B. ve Fennell, D. A. (1997). The Vacation Farm Sector in Saskatchewan: A Profile of Operations, *Tourism Management*, 18 (6): 357-365.
- Veeck, G., Che, D. ve Veeck, J. (2006). America's Changing Farm-cape: A Study of Agricultural Tourism in Michigan, *The Professional Geographer*, 58 (3): 235-248.
- Woodside, A.G. (2010). *Case Study Research: Theory, Methods, Practice* UK: Emerald Group Publishing Limited.